

ระเบียบวิธีการวิจัย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าสื่อบุคคล การทำแปลงสาธิต การประชุมอบรม และสื่อมวลชน มีบทบาททำให้สมาชิกยอมรับการปลูกฝ้ายพันธุ์ใหม่มากน้อยต่างกันเพียงใด
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของคุณสมบัติของสมาชิกนิคมที่ยอมรับการปลูกฝ้ายเร็ว และสมาชิกนิคมที่ยอมรับการปลูกฝ้ายช้า
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการที่ยอมรับการปลูกฝ้ายเร็วและช้า กับการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างของสมาชิกนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 300 ตัวอย่าง ซึ่งเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) (รายละเอียดอยู่ในหัวข้อการดำเนินการวิจัย) เนื่องจากนิคมสร้างตนเองลำตะคองเป็นนิคมที่ส่งเสริมการเกษตรแผนใหม่ นิคมหนึ่งที่สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิกให้สูงขึ้น จึงเป็นนิคมที่น่าสนใจศึกษาว่าการที่สมาชิกนิคมยอมรับการปลูกฝ้ายพันธุ์ใหม่ เป็นเพราะสื่อชนิดใดมีบทบาทมากน้อยต่างกันเพียงใด
2. ชาวสารที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะชาวสารเกี่ยวกับฝ้ายพันธุ์ใหม่
3. สื่อมวลชนที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วิทยุท้องถิ่น และวิทยุที่เสนอข่าวสารการเกษตรและสื่อเอกสารสิ่งพิมพ์
4. สื่อบุคคลที่ศึกษา ศึกษาสื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสมาชิกนิคมสร้างตนเองลำตะคอง และเจ้าหน้าที่เกษตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังศึกษาการสื่อสารระหว่างสมาชิกนิคมกับผู้นำความคิด การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน

และญาติพี่น้อง

5. การประชุมอบรม ศึกษาเฉพาะการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ฝ้าย ที่นิคมจัดขึ้นเท่านั้น

6. แปลงสาธิต (pilot farm) ศึกษาเฉพาะการทำไร่ฝ้ายตัวอย่างใน
บริเวณนิคมสร้างตนเองลำตะคองเท่านั้น

7. ศึกษาข้อมูลระหว่างปี 2523 - 2524 เท่านั้น

นิยามศัพท์

1. การยอมรับฝ้ายพันธุ์ใหม่ (adoption) หมายถึงการที่สมาชิกนิคมปลูก
ฝ้ายพันธุ์ใหม่

2. ฝ้ายพันธุ์ใหม่ หมายถึงฝ้ายที่มีไร่พันธุ์พื้นเมือง แต่เป็นพันธุ์ที่ได้รับการ
ส่งเสริมจากกรมส่งเสริมการเกษตร อันได้แก่พันธุ์ จี. บีทีเค เคนตาโพน

3. แปลงสาธิต (pilot farm) หมายถึงไร่ฝ้ายตัวอย่างที่ทางนิคมจัด
ทำขึ้นเพื่อแสดงวิธีการปลูก การบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวผล เพื่อให้สมาชิกนิคมดู
เป็นตัวอย่าง

4. สมาชิกนิคมสร้างตนเอง หมายถึงสมาชิกเก่าที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนที่จะมี
การจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง และสมาชิกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานหลังจากที่มีการจัดตั้งนิคม
มีอาชีพหลักในการทำเกษตรกรรม

5. ผู้รับนวัตกรรมเร็ว หมายถึงผู้ที่ยอมรับการปลูกฝ้ายก่อนผู้อื่น กล่าวคือ
นิคมสร้างตนเองลำตะคองส่งเสริมให้ปลูกฝ้ายในปี 2516 ผู้รับนวัตกรรมเร็ว คือผู้ที่
ยอมรับการปลูกฝ้ายในปี 2516. - ปี 2518

6. ผู้รับนวัตกรรมช้า หมายถึงผู้ยอมรับการปลูกฝ้ายหลังปี 2518

7. ความเป็นคนทันสมัย หมายถึงความเป็นคนทันสมัยที่วัดโดยเครื่องมือตาม
แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น (ดูรายละเอียดตามแบบสอบถามข้อ 17 ในภาคผนวก)

8. ความเป็นผู้นำ หมายถึงความเป็นผู้นำซึ่งวัดโดยเครื่องมือตามแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น (ดูรายละเอียดตามแบบสอบถามข้อ 17 ในภาคผนวก)

สมมติฐานในการวิจัย

1. สื่อบุคคล การประชุมอบรม การจัดทำโรสาริต และสื่อมวลชน มีบทบาทต่อการยอมรับนวัตกรรม การเกษตรต่างกัน โดยสื่อมวลชนมีบทบาทมากที่สุด สื่อการประชุม อบรม การทำโรสาริต และสื่อมวลชน มีบทบาทต่อการยอมรับรองลงมาตามลำดับ
2. กลุ่มผู้รับนวัตกรรมเร็วมีความถี่ในการเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าสื่อบุคคล ส่วนกลุ่มผู้รับนวัตกรรมช้ามีความถี่ในการเปิดรับสื่อบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน
3. สื่อมวลชนที่เปิดรับได้ทั่วประเทศ และสื่อมวลชนที่เปิดรับเฉพาะในท้องถิ่น มีบทบาทในการยอมรับนวัตกรรมต่างกัน คือ สื่อมวลชนที่เปิดรับได้ทั่วประเทศจะมีบทบาทในการยอมรับนวัตกรรมต่าง เกษตรน้อยกว่าสื่อที่รับเฉพาะในท้องถิ่น
4. การยอมรับนวัตกรรมเร็วและช้าจะมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติของสมาชิกนิคมสร้างตนเอง คือ ผู้รับนวัตกรรมเร็วจะมีคุณสมบัติทางด้านการศึกษา ฐานะเศรษฐกิจ การเป็นผู้นำ การเป็นคนทันสมัย การติดต่อดูสารสูงกว่าผู้รับนวัตกรรมช้า

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อจำกัดด้านสื่อ เนื่องจากนิคมสร้างตนเองลำตะคอง เป็นนิคมที่เปิดรับสื่อได้ทุกประเภท จึงศึกษาถึงอิทธิพลของสื่อทุกประเภท นับตั้งแต่สื่อมวลชนจนถึงสื่อบุคคล แต่มีข้อจำกัดคือ สื่อมวลชนที่ศึกษา จะศึกษาเฉพาะสถานีวิทยุประจำท้องถิ่น วิทยุที่มีรายการเผยแพร่ข่าวสารการเกษตร และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย การศึกษาในครั้งนี้ไม่ศึกษาถึงโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เพราะเนื่องจากปริมาณการใช้สื่อดังกล่าวมีน้อยมาก กล่าวคือนอกเขตเทศบาลนั้นมีโทรทัศน์ชมเพียง 1.7% เท่านั้น ส่วนหนังสือพิมพ์ใน

ชนบทมีผู้อ่านทุกวันเพียง 4.7% และมิได้เคยอ่านเลยถึง 50.9%¹ และในหมู่บ้านนี้
สังเกตพบว่ามีผู้ใช้โทรศัพท์และอ่านหนังสือพิมพ์น้อยมาก จึงละเว้นที่จะไม่ศึกษาถึงสื่อ 2
ชนิดดังกล่าว

สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ ศึกษาเฉพาะเอกสารสิ่งพิมพ์ที่มาจากนิคมสร้างตนเองลำ
ตะคอง และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

สื่อบุคคล ศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของนิคม เจ้าหน้าที่
เกษตรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำความคิด เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง ไม่ศึกษาสื่อ
บุคคลที่มาจากเอกชน เพื่อประโยชน์ทางการค้า

การจัดฝึกอบรมและการทำไร่ฝ้ายสาธิต ศึกษาเฉพาะที่เป็นการจัดทำของ
นิคมสร้างตนเองลำตะคองเท่านั้น

2. ข้อจำกัดด้านขอบเขตของการวิจัย เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา
เฉพาะกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น
ยังไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นข้อมูลของสมาชิกนิคมสร้างตนเองทุกนิคม หรือเป็นข้อมูลของ
เกษตรกรทั่วประเทศ แต่อาจอนุมานผลการวิจัยครั้งนี้ไปประกอบการพิจารณาวางแผน
การใช้สื่อในการวางแผนเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมการเกษตรนิคมสร้างตนเอง
อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสมาชิกนิคมสร้างตนเองลำตะคอง หรือเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ ที่
มิได้อยู่ในนิคมสร้างตนเอง ตามผลสรุปของการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้อาจนำไปใช้งานวางแผนการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ
ฝ้ายพันธุ์ใหม่ หรือนวัตกรรมเกษตรอื่น ๆ ในนิคมสร้างตนเองต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึง
กับนิคมสร้างตนเองลำตะคอง หรืออนุมานไปยังกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ต่อไป

¹ บำรุงสุข สีสหอำไพ และคณะ, รายงานสรุปและการสำรวจสื่อมวลชนในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. (ศูนย์วิจัยนิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2517), หน้า 38.

2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้นิคมสร้างตนเองลำตะคอง กรมประชาสงเคราะห์ และหน่วยราชการอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกันสามารถวางแผนการใช้สื่อ เพื่อเผยแพร่ฝ่ายพันธุ์ใหม่หรือนวัตกรรมการเกษตรอื่น ๆ ให้ถูกต้องตามความต้องการของเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการลดความสิ้นเปลืองให้ไ้โดยลงตามเป้าหมายที่วางไว้ให้มากที่สุด

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นหลักฐานทางวิชาการ เพื่อยืนยันให้ประจักษ์ถึงผลงาน และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของสื่อที่มีบทบาทต่อการยอมรับฝ่ายพันธุ์ใหม่ของสมาชิกนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา

4. อาจนำผลวิจัยไปใช้ในการเผยแพร่นวัตกรรมด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการวางแผนครอบครัว สาธารณสุข การพัฒนาชุมชน เป็นต้น

ระเบียบวิธีวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

1. เนื่องจากนิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกทั้งสิ้นประมาณ 2,500 ครอบครัว ในที่นี้จะใช้การสุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือตัวแทน ร้อยละ 10 จึงได้สุ่มตัวอย่างจำนวน 250 ครัวเรือน แต่เนื่องจากแบบสอบถามที่ได้มาอาจ จะไม่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์ก็คื ในการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ จึงจะสุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ครัวเรือน เพื่อคัดเลือกเอาเฉพาะแบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์ ให้เหลือเพียง 250 ตัวอย่างเท่านั้น โดยสุ่มตัวอย่างสมาชิกนิคมที่ปลูกฝ้าย โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ประชากรมีโอกาสที่จะถูกคัดเลือก เท่าเทียมกัน อันจะเป็นการลดความคลาดเคลื่อนที่จะเกิดขึ้นจากตัวแปรภายนอกที่เข้าสู่การวิจัย และจะให้มีความผิดพลาดได้ไม่เกิน 5% ของการสุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยใช้เวลาการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 15 - 30 ธันวาคม 2523

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลา การเข้าเป็นสมาชิกนิคม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับสื่อของสมาชิกนิคม และพฤติกรรมการยอมรับฝ่ายพันธุ์ใหม่

คำถามทั้งสิ้นมีจำนวน 44 ข้อ

3. ความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ก่อนที่จะออกแบบสอบถามจริง ได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองทดสอบ (Pretest) กับหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนประมาณ 50 ตัวอย่าง โดยสัมภาษณ์จากเขตต่าง ๆ 10 เขต เขตละ 5 ตัวอย่าง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและพิจารณาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในแบบสอบถามก่อนที่จะลงมือทำการวิจัย

สำหรับพนักงานเดินสำรวจนั้น เพื่อให้ทุกคนทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีและสอบถามในลักษณะที่เหมือนกันทุกคน เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่เชื่อถือได้ (Reliability) ได้มีการฝึกอบรมให้พนักงานเดินสำรวจรู้ถึงเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความจริงมากที่สุดก่อนที่จะให้ออกสำรวจจริง นอกจากนั้นในแบบสอบถามมีส่วนที่เป็นช่องว่างในตอนท้ายสุด เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้บันทึกข้อสังเกตจากผู้ถูกสัมภาษณ์ว่า ให้สัมภาษณ์ด้วยความจริงใจเพียงใด เพื่อจะได้เป็นข้อสังเกตสำหรับพิจารณาคัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ที่สุดเพียง 250 ตัวอย่าง (ดูรายละเอียดการอบรมพนักงานเดินสำรวจจากคู่มือการอบรมพนักงานเดินสำรวจในภาคผนวก)

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ สื่อประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล การประชุมอบรม การจัดทำโรสัทธิต ความถี่ในการเปิดรับสื่อ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเป็นผู้นำ ความเป็นคนทันสมัย และการติดต่อดูสื่อสาร

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การยอมรับการปลูกฝ่ายพันธุ์ใหม่ ในช่วงระยะเวลาการยอมรับนวัตกรรมเร็วหรือช้า

5. แบบแผนการวิเคราะห์และการแปลความหมายข้อมูล

5.1 กรรมวิธีข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วลงรหัส (code) เจาะลงในบัตรคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์วิเคราะห์หาคาสถิติต่อไป

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้จะแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

5.2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) เป็น การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการร้อยละ (Percentage)

5.2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) วิเคราะห์โดยใช้หลักการคำนวณทางสถิติ คือ Chi - Square และ t - test

6. ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. ระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 7 เดือน โดยแบ่งช่วงการดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 วางโครงการ พิจารณาและกำหนดปัญหา นิยามศัพท์ ศึกษานำวิจัย สมมติฐาน ข้อจำกัดของการวิจัย ผลที่คาดว่าจะได้รับศึกษาทฤษฎีและแนวความคิด รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8 สัปดาห์

ระยะที่ 2 กำหนดรูปแบบการวิจัย สร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล 4 สัปดาห์

ระยะที่ 3 ออกสำรวจภาคสนาม 2 สัปดาห์

ระยะที่ 4 แจกแจงและรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และกรรมวิธีข้อมูล

ระยะที่ 5 วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล 7 สัปดาห์

ระยะที่ 6 จัดทำวิทยานิพนธ์รวมทั้งจัดพิมพ์ 4 สัปดาห์
รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 28 สัปดาห์

2. อัตรากำลังคน

ผู้วิจัย	1	คน
ผู้ช่วยนักวิจัย	1	คน
พนักงานเดินสำรวจ	5	คน
รวม	7	คน

การดำเนินการวิจัย

หลังจากทดลองทดสอบ (Pretest) และแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการทดลองทดสอบแล้ว ในการดำเนินการวิจัยได้สุ่มตัวอย่าง 300 ตัวอย่างจากหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน โดยมีหลักเกณฑ์ในการสัมภาษณ์ตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ

1. ถ้าในครัวเรือนมีคู่สมรสเพียงคู่เดียว ให้สัมภาษณ์สามีหรือภรรยา ที่เป็นสมาชิกนิคม
2. ถ้าในครัวเรือนที่ไม่มีคู่สมรสเลย ให้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกนิคม โดยไม่คำนึงถึงเพศและอายุ
3. ถ้าในครัวเรือนที่มีคู่สมรสกว่า 2 คู่ขึ้นไป ให้เลือกสัมภาษณ์คนใดคนหนึ่งตามกฎหมายเกณฑ์ ตามลำดับคือ
 - ก. สัมภาษณ์สามีหรือภรรยา ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกนิคมที่มีอายุต่ำกว่า 60 ปี และกำลังอยู่กินกันฉันสามีภรรยา
 - ข. ถ้าในบ้านไม่มีผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 3 (ก) ให้สัมภาษณ์ผู้ที่มีความสำคัญต่อการทำมาหากินของครัวเรือน มากกว่าสามีภรรยาผู้อื่น ๆ เช่น บุตรชาย หรือ บุตรเขย เป็นต้น

เพื่อพยายามให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษาอย่างแท้จริง จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้ง 22 เขต เขตละ 13 คน โดยวิธีการจับฉลาก (The Bin Method) คือ เอรายชื่อบ้านเลขที่ของสมาชิกนิคมที่อยู่ในแต่ละเขตมา คละเคล้าปะปนกัน แล้วหยิบออกมา 13 ใบ ซึ่งจะได้ประชากรที่ศึกษาทั้งสิ้น 286 คน ส่วนอีก 14 คน ให้สัมภาษณ์เพิ่มขึ้นเขตละ 1 คน โดยวิธีจับฉลากเช่นกัน โดยจับจากรายชื่อบ้านเลขที่ของสมาชิกนิคมที่อยู่ในแต่ละเขตที่เหลือจากการจับครั้งแรก ซึ่งจะทำให้ได้ประชากรที่ศึกษารวม 300 คน จากนั้นจึงคัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ฉบับที่ตอบไม่ครบทุกข้อ หรือที่พนักงานเดินสำรวจบันทึกไว้ว่าไม่สมบูรณ์ เช่น ตอบคำถามไม่รู้เรื่อง ตอบคำถามไม่ตรงกับที่ถาม หรือตอบคำถามในขณะที่ไม่มีสมาธิ เช่น ในขณะที่ดื่มกาแฟ หรือในขณะที่ทำงาน เป็นต้น ฉบับที่ไม่สมบูรณ์เหล่านี้จะคัดออก 50 ฉบับ เพื่อให้ได้แบบสอบถามตามที่ต้องการคือ 250 ฉบับ เท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย